

ב"ה

יום חמישי לסדר אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל - ח"י שבט תש"פ לפ"ק

שוכט"ם למעלת כבוד ש"ב הגה"צ המפורסם, סיני ועוקר הרים, גודר גדר ועומד בפרץ, ה"ה מוה"ר אברהם לויפער שליט"א אבדק"ק וראה"כ דאראג, ובעמח"ס האשל ברמה, מגי"ש בביהמ"ד הגדול דקהל יטב לב ד'סאטמאר זה יותר מעשרים שנים.

אחדשה"ט באה"ר, קבלתי הספר האשל ברמה מסורת העוף, ועברתי על דבריו, ונהנתי מאוד מדבריו היקרים, ומצאתי כי הוא מלא וגדוש, בכירור ההלכה והמציאות למעשה בטוטו"ד, ובאמת יש לי הכרת הטוב למעלת כת"ה שליט"א, שלקח מעתותיו היקרים להעמיד הדת על תילה.

והיות שעלה בזכרוני החיבה יתירה שהראה כ"ק אאמו"ר זצ"ל כל השנים למעלת כת"ה שליט"א, החלטתי לבוא בכתובים להשיב למעלת כת"ה שליט"א.

ובעיקר שיש לי הרבה דברים להעיד בענין מסורות העופות, מיותר מחמשים שנה העעל"ט, שקבלתי מאת כ"ק אאמו"ר הגה"ק מאודווארי זצ"ל יו"ר בית הוראה דהתאחדות הרבנים בעל שו"ת דברי שלום, שהי' רב זקן מגדולי הוראה ששימש עוד בהוראה באייראפע, בעת שהלכתי אתו ביחד הרבה שנים למקום ששחטו העופות, ורציתי זה כמה זמן להעלותם בכתב יושר דברי אמת, שהי' למשמרת למען ידעו כל בית ישראל, להבדיל בין הטמא והטהור, והיות כת"ה שליט"א עוסק בענין מסורות העופות, ראיתי בזה זמן מוכשר להוציא הדברים מכח אל הפועל, ובוזה החלו בעזר צורי וגואלי.

זהירות במסורות העופות באמערקא על ידי הרבנים מייסדי הישוב

ראשית כל אני מרגיש חובה לנפשי, לספר מה ששמעתי מאאמו"ר זצ"ל כמה פעמים בהזהירות בקביעות מסורות העופות, שהי' להדור הקודם חסידים הראשונים זקני הרבנים הגאונים נ"ע שבאו מאייראפא ביחד עם מרן רבינו הק' מסאטמאר זי"ע, והשוחטים יראי ה' מרבים, למען ידעו דור אחרון, כי לא אלמן ישראל, ואל תחשוד את אבותיך, שסמכו על אנשי אמעריקא, ולא דקדקו ח"ו במסורות העופות, רק אדרבה דקדקו בדקדוק יתירה להעביר המסורות מאייראפא לאדמת אמעריקא.

סיפר לי אאמו"ר זצ"ל שבאו ונתקבצו ביחד הרבנים והשוחטים, ודנו על כל עוף ועוף, אם יש לנו מסורה עליה, ורק אחרי שהי' מוסכם בין הרבנים והשוחטים שיש להעוף מסורה, ועיינו בהענין ביחד עם מרן רביה"ק זי"ע, קבעו לשחטו להציבור לאכילה, וכל העופות ששחטו השוחטים הותיקים הי'

אחרי הברור שיש לה מסורה ברורה, וקבעו שיכולים לשחטו במסורת להציבור, ובמשך השנים כשבא עוד שוחט ותיק לאמריקא חקרו ודרשו גם אצלו במסורות שקיבל בעירו ממקום מושבו.

וגם אני בעצמי זוכר מלפני חמשים שנה, שהי' דיון על עוף זה ועל עוף זה אם יש להתירו במסורות או לא, ואני זוכר שהי' כמה פעמים מדובר בבית אאמו"ר זצ"ל, במסורות העופות.

ולדוגמא אספר עובדא אחת מה שאני זוכר, שהי' סופר זקן אחד שכבר הי' באמריקא מקודם המלחמה, שנתפרסם שיש לו נוצה לצורך כתיבת סת"ם, שהי' נוצה נאה ומהדורת, ואחד מוקני הרבנים שאלו אותו מאין נוצה זו בא, והשיבו הסופר הותיק שהוא בא מעוף פלוגי, (ואיני זוכר כעת מאיזה עוף שאמר שהוא בא), ונעשה מבוכה בין הרבנים, אם יש להתיר להשתמש עם נוצה זו, דמבואר בקסת הסופר (סימן ג' סעיף ו') דיש להסתפק אם מותרין לכתוב בנוצה של עוף טמא (דב"ש סוף סי' קס"ד) יע"ש. וזכור אזכור, שבררו אז הרבנים מאיזה עוף שבא ליד הסופר נוצה זו, וחקרו ודרשו על המסורות שלו, כדי לברר אם יש להתירו להמשיך להשתמש בנוצה זו. ואינו זוכר למעשה מה הי' הפסק אז בענין נוצה זו, אבל אני זוכר המעשה, ואיך שהי' המדובר בבית אאמו"ר זצ"ל בפרטי מעשה הלוי.

ועובדא זו כדאי להשתמש לדוגמא, למען ידעו דור אחרון, שהי' להרבנים הותיקים נ"ע מייסדי הישוב באמריקא, ידוע ברורה ובקיאות בקביעות מסורות העופות. ואמר לי אאמו"ר זצ"ל כמה פעמים שעל כל עוף ועוף שמשתמשים בה לאכילה, דנו עליה וקבעו במסורות.

אאמו"ר זצ"ל הי' בקי במסורות העופות ולמדו אצל הגאון רבי וואלף ראזענבערג זצ"ל דומ"ץ דעברעצין

עוד אנני שאאמו"ר זצ"ל הי' בקי מאוד במסורות העופות, ואספר מה ששמעתי מאאמו"ר זצ"ל גופא דעובדא היכי הוי איך שלמד מסורות העופות בבהירות יתירה כל כך. שבעת ששימש ברבנות לפני המלחמה השני' עוד בשנת תרצ"ו, בהעיר אודווארי יע"א, הי' לו עבודה מיוחדת בענין מסורות העופות, שבעיר אודווארי הי' שוק גדול של עופות עקספארט ואינפארט שבאו לשם במסילות הברזל באנע"ן עם עופות מכמה מקומות והובילוהו משם לכמה מקומות, על כן בהיותו משמש כרב העיר אודווארי, הי' שואלים אותו כמה פעמים על מיני העופות שהביאו לשם דרך עירו להשוק.

ופעם אחת הביאו לאודווארי עוף אחד משונה קצת ממה שהי' רגיל בו, ונתעורר ספיקות אצלו בענין המסורות, אז נסע לדרכו להגאון רבי וואלף ראזענבערג זצ"ל דומ"ץ דעברעצין ונקרא בלשון חיבה רבי וואלף דיין, ושהה שם בדעברעצין יותר משבוע שלימה ללמוד אצל הגאון רבי וואלף דיין, פרטי דיני מסורות העופות, ולמעשה הכריע הגאון רבי וואלף דיין להחמיר בענין העוף הזה, אף שהי' לה רק מעט שינוי.

גם אמי מורתי הרבנית הצדיקת מרת הענמשא מרים בת כק"ז הגה"ק ר' ישראל אברהם אלטר לאנדא אבד"ק עדעלין בעמח"ס שו"ת בית ישראל, שהי' חתן המופת הדור רבינו הגה"ק רבי ישעי' לע קערעסטרער זצוק"ל, היתה בקיאה במסורות העופות, שסיפרה לי, שנתגדלה בקטנותה בבית זקניה בקערעסטר, שכידוע הי' לו הכנסת אורחים גדול, והיות שהי' צריכים לבית זקניה הגה"ק רבי ישעי' לע

זי"ע הרבה עופות להאכיל תמידין כסדרן להאורחים, הי' מביאים לקערעסטיר הרבה עופות למכור לשם, וכיון שהי' צריכין לבדוק העופות אם יש להם איזה שינוי המצריך עליה מסורה מיוחדת, ראתה שם איך שבדקים כל עוף שהביאו לקערעסטיר אם יש לה איזה שינוי המצריך עליה מסורה חדשה, וכן עשו בכל פעם שהביאו עופות שבדקו אותם אם הוא דומה להעופות שהי' רגילין בהם או יש להם איזה שינוי, ובכל שינוי הלכו לשאול להאב"ד דשם הרב גינו זצ"ל, אם זה חשוב כשינוי הצריך מסורה מיוחדת, ואמי ז"ל סיפרה לי, שבכל שינוי הקפידו לשאול להרב גינו זצ"ל, ואף בשינוי בכרכולת לחוד הלכו לשאול להרב גינו זצ"ל אם זה חשוב שינוי או לאו, וכן עשו אנשי בית כק"ז רבי ישעי' לע זצ"ל בחיים חיותו וגם אחרי כן המשיכו ההכנסת אורחים והי' רגילין לבדוק כל העופות שהביאו לשם מכל שינוי, ועל ידי כן היתה בקיאה במסורות העופות שקיבלה ולמדה שם הדק היטב. וגם אחרי כן כשאאמו"ר זצ"ל נתעלה לישב על כסא הרבנות באודווארי, הי' אמי ז"ל מסייע בענין מסורות העופות, וגם שם למדה הרבה בכל השינויים מתי דחשוב משונה מהעופות הרגילין ומתי לא. וגם פה בארה"ב הלכה כמה פעמים לבית השחיטה ביחד עם אאמו"ר זצ"ל והקפידו לאכול רק העופות שקיבלו במסורות, והקפידו מאוד על השינויים, שלא יהי' בהם שום שינוי ממה שהי' רגילין בהעופות באינדערהיים.

ועוד זאת אספר לדור האחרון קושט דברי אמת, בענין מסורות העופות, שכן הי' הסדר לפני המלחמה השני' באינדערהיים שכל אחד אנשים ונשים הי' בקיאים בהעופות שיש להם מסורה ומותרים לאכלום, ובכל עת שראו איזה שינוי על העוף, הי' מהם שהי' בקיאים בעצמם אם הי' נוהגין בשינוי זה להקל, ומה שלא ידעו הלכו לשאול להרב, וגם אמי מורתי ז"ל היתה בקיאה בזה. והרבה יש לדבר מזה, אבל עוד חזון למועד אי"ה.

מסורת הרא"ק והקארניש הלבן והשחור והאדום

ובזה נבוא להעיד על המסורות שקבלתי מכ"ק אאמו"ר זצ"ל מה שנוגע למעשה על העופות.

זכרנו ימים מקדם זה יותר מחמשים שנה שלוותי את אאמו"ר זצ"ל, והתחלתי ללוות אותו עוד בשנת תשי"ט, והלכנו ביחד להבית השחיטה, לשחוט לצורך משפחתו תרנגולים לאכילה, והי' שם כמה שוחטים וותיקים יראים ושלמים, ואמר לי אאמו"ר זצ"ל שהעוף הנקרא קארניש יש לה מסורה, והוא העוף ששוחטים לאכילה, וגם העוף הנקרא פלימוטרא"ק יש לה מסורה ושוחטים אותה לאכילה, והעוף הנקרא לעגהארען לוקחים ממנו הביצים.

וכן ראיתי כמה שנים ששחטו שם הקארניש והפלימוטרא"ק, והי' שם קארניש הלבן, והקארניש האדום, והקארניש השחור, וכל השוחטים שחטו הקארניש בלי להבחין בין המראות, הן הקארניש השחור, והן הקארניש השחור, והן הקארניש הלבן.

רק אני זוכר שאאמו"ר זצ"ל לקח לעצמו רק הקארניש הלבן, אבל השוחטים היראים האחרים שחטו גם הקארניש במראה שחור והקארניש במראה אדום, (ואולי בעצמו לקח רק הקארניש במראה לבן, כיון

שבביתו הכשיר העוף לאכילה המליחה והדחה, ובקל יותר לנקות העוף כשהנוצות הם במראה לבן מאותן שהם במראה שחור או אדום).

היות שיש אנשים שממילים ספק במסורות העוף הנקרא קארניש, אני מרגיש חובה לעצמי, להגיד בתורת עדות, שאצלי ברור כשמש, בלי שום ספק, ששחטו העוף הנקרא קארניש לאאמו"ר זצ"ל לצורכו לאכילה, וגם הרבה שוחטים וותיקים יראים ושלמים שוחטו הקארניש לאכילה.

וגם אני זוכר שראיתי שם גם כ"ק הגה"צ מריסקעווא זצ"ל בעמח"ס האורחות המשפטים, שהי' תלמיד מובהק מהגה"ק מרן בעל העצי חיים זי"ע, איך שהוא בא להבית השחיטה, לשחוט שם עופות הקארניש, והי' דבר פשוט שהקארניש יש לה מסורה ברורה.

מסורת הברוילע"ר - וזהירות הגה"ק מסקולען זצוק"ל לבדוק על מסורת העוף

ב) העוף הברלויע"ר שאנו אוכלים אותו כהיום, אני זוכר שהשתמשו בו כל השנים, וזה יותר מחמשים שנה שאוכלים אותו כל בית ישראל, וגם אאמו"ר זצ"ל אכל עוף זה בהמשך השנים.

והנני בזה להעיד שהעוף הברוילע"ר שאוכלים כהיום בכל בית ישראל, אין בו שום שינוי לא בהצורה ולא בשאר דברים, ממה שהשתמשו בו מלפני חמישים שנה, ואינו מובן כלל מה שמערערין שיש בו איזה שינוי, והכל יפצה פיהם, שדבר זה ברור אצלי כשמש בצהרים, שעוף הברוילע"ר שאוכלים כהיום בכל בית ישראל, הוא הוא העוף הברוילע"ר שאכלו לפני חמישים שנה בלי שום שינוי כלל.

ופרט אחד אני רוצה לחרוט עלי גליון, מה שראיתי זה כחמישים שנה, אצל כ"ק הגה"ק מסקולען זצוק"ל בעל נועם אליעזר איך שהי' נזהר בענין מסורות העופות, כשהייתי משמש כראש הכולל בקראונהייט"ס בבית מדרשו בשנות תשל"א תשל"ב תשל"ג.

שכידוע הי' לכ"ק הגה"ק מסקולען זצוק"ל חומרות גדולות בענין השחיטה ומליחה, וזכרתי ששחטו לצרכו לאכילה העוף הנקרא ברוילע"ר, ובכל פעם לפני השחיטה הי' דרכו ליקח העוף ולהסתכל עליו אם הוא עוף שיש לנו עליה מסורה, ורק אחרי שהסתכל היטב על העוף וראה שיש לנו עליה מסורה אמר להשוחט לשחוט העוף, וגם כששחטו לצרכו העוף הנקרא ברוילע"ר לקחו לפני השחיטה והסתכל עליו ואמר שיש לנו מסורה עליה, ושחטו לצרכו לאכילה.

צריך מסורת על הלעגהארן החדש

ג) ועל של עתה באתי, בענין הלעגהארן החדש של הקאמפעני החדש "תרנגול פארמס" שהביאו עוף מהקאמפעני דיקאלב שהאריך בזה כת"ה שליט"א, על זה אען ואומר, היות שהרגלתי בעוף הלעגהארן כל השנים, מאז מלפני חמשים שנה שהראה לי אותה אאמו"ר זצ"ל בעת שלווייתי אותו והלכנו ביחד להבית השחיטה, וזכור אזכור שאמר לי אז, שהקארניש אנו שוחטים לאכילה, והלעגהארן משתמשים להביצים, ואני זוכר הצורה של הלעגהארן מאז.

על כן הלכתי לראות העוף, ותיכף ומיד כשהסתכלתי עליו נוכחתי לדעת שזה אינו אותו העוף הלעגהארן שהרגלתי בו כל השנים, מאז מלפני חמשים שנה, וראיתי שיש בה כמה שינויים, מהלעגהארן הישן, ועמדתי להשתומם שזה מין עוף חדש לגמרי, ואיך יכולים לומר להציבור הרחב שהביאו העוף הלעגהארן שהשתמשו בהם כל השנים, במקום שאינו נראה כהעוף הלעגהארן שהשתמשו בו אלא כמין עוף אחר לגמרי.

וגם שאלתי לשוחטים יראים, ואמרו לי שזה אינו העוף הלעגהארן שהשתמשו בו, והוא עוף אחר לגמרי דיש לו הרבה שינויים, וצריך עליה מסורה, ובלי מסורה אין לאכלו.

הלעגהארן החדש יש בה כמה שינויים מהלעגהארן הישן

ולדוגמא אכתוב איזה שינויים שראיתי על העוף הלעגהארן החדש של "תרנגול פארמס":

א] כל העוף משונה לגמרי: ובאמת אניד שבעצם כל העוף נראה כמשונה לגמרי, רק יש למצוא בה דברים שדומה לעוף שיש לנו מסורה עליה, שבדרך כלל כשדנין על עוף אם הוא משונה או לא, דנין על איזה שינויים שיש לה אם חשוב שינוי להצריך לה מסורה חדשה או לא, אבל העוף הלעגהארן החדש הוא משונה לגמרי, רק שהוא בדומה באיזה דברים להעופות שיש לנו מסורה עליה. וממילא דבר פשוט שצריכין עליה מסורה חדשה ובלי מסורה אין לאוכלם.

ב] כרכולת משונה: תיכף כשראיתי העוף הלעגהארן החדש, ראיתי הכרכולת הכי גדול ומשונה, אשר לא ראיתיו כהנה מעולם, ומלבד מה שכל התרנגולת נראה משונה מהלעגהארנס שאנו רגילין בהם מכבר, מ"מ ביותר משונה הכרכולת הזו שהוא עבה וגדולה וכפותה למטה הרבה מאוד, עד שנראה משונה מאוד, ובודאי צריכין מסורה חדשה, על שינוי זה בפני עצמו, ובצירוף שאר השינויים.

ג] מחוסר שמאלץ: עוד ראיתי שינוי, שבדקתי עליה אם יש לה שומן הנקרא "שמאלץ", כי ראיתי מעודי כי כל התרנגולים שיש לנו עליה מסורה ה' להם הרבה שמאלץ שהשתמשו בהם לצורך חג הפסח, ובתחלה כשבאו לאמעריקע, ולא היה אז שמן (אוויל) בהשגחה, השתמשו עם השמאלץ כל השנה, שכן ה' בכל העופות עם מסורות שה' להם שמאלץ. והלכתי כמה פעמים לבדוק הלעגהארן החדש אם יש לה שמאלץ, ולא מצאתי עליה שום שמאלץ, וזהו דבר תמוה אצלי מאוד, כי לא ה' לנו עוף במסורות רק אותן שיש להן שמאלץ, וזהו נחשב לשינוי שנצרך עליה מסורה בפני עצמה.

ד] הכבד משונה: עוד בדקתי הבני מעיים של העוף הלעגהארן החדש של "תרנגול פארמס", ונפלה עיני תיכף על הכבד של העוף, שהוא משונה מאוד, כי לא נמצא אצלינו בכל העופות שיש לנו עליה מסורות, שהי' הצורה של הכבד משונה בצורתו, כהכבד הזה. ולדעתי הוא שינוי גדול הצריך לזה מסורה חדשה, מחמת שינוי הזה, שבודאי צריך להעוף החדש הזה מסורה חדשה.

ה] מעופף משונה: שמעתי מאת הר"ר חיים לויקי שליט"א כי כשהביאו הלעגהארן החדש הזה אצלו לתוך האפים שלו בהא"ו י"ו, ה' העוף מעופף עד הגג, וכן כ"ת שליט"א סיפר לי כן ששמע מאת השוחטים שכשהביאו העוף הלעגהארן החדש לאחרונה לתוך הבית השחיטה בירדסבור"ו

פענסלוועניא לשחטו כשהי' מגודל, הי' מעופף משונה מאוד, שבכל פעם הי' מעופף ממקום למקום, אבל בפעם הזאת אף שהי' מגודל, ראו עליה דבר שינוי מאוד שהי' מעופף למעלה עד הגג, וכל השוחטים תמוהו על זה מאוד. וזה דבר שינוי דחשוב אצלי כדבר משונה הצריך עליה מסורה חדשה.

ואם הי' עליה שינוי זו בלבד הייתי דן בזה מכל הצדדים לראות אם זה חשוב שינוי גדול, אבל כיון שמלבד שינוי זה כל העוף משונה, וגם יש לה שינויים הנ"ל שיש לה כרבולת משונה ושאינן לה שמאלץ וגם הכבד משונה מאוד, נראה דמה שמעופף חשוב ג"כ שינוי. ודבר פשוט שזהו עוף חדש הצריך מסורה, וכבר נהגו כל בית ישראל כדברי הרמ"א (יו"ד סימן פ"ב) דאין לאכול שום עוף אלא במסורה. ובני ישראל יוצאין ביד רמ"ה, וילמדו תועים בינה.

ובזה אסיים דברי, וצרופה ברכתי למעלת כת"ה שליט"א שיזכה להמשיך בעבודתו הקדושה הן בהרצאת שיעורין כסדרן, והן במה שאוחז מעשה אבותיו מאז לעשות חסד בחלוקת הדגים מדי שבת בשבתו לעניי העיר, ובחלוקת החבולת לצורך חג הפסח, וגם בהחסדים שהתחיל לאחרונה שפתח קרן אלמנות ויתומים להחיות רוח שפלים ולב נדכאים, לעשות נחת רוח לאבי היתומים ודיין אלמנות, שבזה עלה מעלות רמות שלא זכו בה רק יחידי סגולה, ויזכה מעכ"ת שליט"א להוציא ספריו הנחמדים להעמיד הדת על תלה, ונוכה כולנו להתברך בברכה שלימה, ותחזינה עינינו במהרה בשוב השי"ת לציון בהתגלות כבוד שמים, וכבוד מלכותו לנצח בביאת משיח צדקינו בב"א.

וע"ז באעה"ח לכבוד השי"ת ולכבוד תוה"ק.

הק' שמואל דוד קרויז
אבדק"ק אודווארי יצ"ו